

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaj) a soudců Vladimíra Sládečka a Davida Uhlíře ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **M. V.**, zastoupeného Mgr. Karlem Klimešem, advokátem se sídlem Macharova 302/13, Ostrava, **proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 9. 2017, č. j. 71 Co 45/2017-128, za účasti Krajského soudu v Ostravě jako účastníka řízení a Hasičské vzájemné pojišťovny, a. s., Římská 2135/45, Praha 2, jako vedlejší účastnice řízení, t a k t o :**

- I. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 9. 2017, č. j. 71 Co 45/2017-128, bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i právo vlastnické, jež je stěžovateli zaručeno čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 9. 2017, č. j. 71 Co 45/2017-128, se ruší.**

Odůvodnění:

I.

Ústavnímu soudu byl dne 7. 12. 2017 doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), prostřednictvím něhož se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaného rozsudku Krajského soudu v Ostravě.

Předtím, než se Ústavní soud začal věcí zabývat, přezkoumal podání po stránce formální a konstatoval, že podaná ústavní stížnost obsahuje veškeré náležitosti, jak je stanoví zákon o Ústavním soudu.

II.

Z ústavní stížnosti a vyžádaného soudního spisu vyplývá, že dne 3. 3. 2015 došlo k dopravní nehodě, při níž bylo poškozeno vozidlo K. S., a to vůz Škoda Octavia. Dopravní nehodu zavinil P. P., který byl v době nehody pojištěn u žalované tedy Hasičské vzájemné pojišťovny a.s. Při dopravní nehodě bylo vozidlo K. S. poškozeno do té míry, že nebylo možné jej užívat a K. S. si najal na dobu od 3. 3. 2015 do 25. 3. 2015 náhradní vozidlo za 32.200 Kč. Poškozené vozidlo nechal pan S. odstavené na

parkovišti od 3. 3. 2015 do 9. 3. 2015 za cenu 1.050 Kč. Náhradní vozidlo pronajal poškozenému žalobce (stěžovatel), stejně tak parkovací místo. Poškozený K. S. náhradní vozidlo nutně potřeboval k dojíždění do zaměstnání z K. do O., stejně tak k převážení dětí do školy a k běžným soukromým účelům. Žalovaná zaplatila poškozenému S. za nájem vozidla částku 3.765 Kč a za nájem parkovacího místa částku 847 Kč. Své pohledávky z titulu nájemného za žalovanou poškozený S. postoupil smlouvou ze dne 31. 7. 2015 na stěžovatele. Mezi účastníky řízení bylo v řízení před obecnými soudy sporné, zda lze dobu, po kterou užíval poškozený náhradní vozidlo, vnímat jako dobu přiměřenou (23 dnů). Hodnocení způsobené škody bylo přitom poškozenému sděleno již následující den po nehodě s tím, že škoda byla označena za totální. Část pojistného plnění za způsobenou škodu (82.120 Kč) se dostala do dispozice poškozeného dne 30. 3. 2015. Zbývající částka (147.800 Kč) byla poškozenému vyplacena dne 2. 4. 2015. Při hodnocení nákladů vynaložených na náhradní vozidlo vyšel nalézací soud z konstantní judikatury Nejvyššího soudu (rozsudek NS sp. zn. 25 Cdo 232/2012 a 25 Cdo 3911/2017), dle níž náleží poškozenému právo na náhradu nákladů účelně vynaložených nákladů na pronájem jiného vozidla, zejména po dobu opravy vlastního vozidla. Tato náhrada zásadně nesmí přesahovat obvyklou cenu pronájmu obdobných aut v daném místě a čase. Náklady tedy musí být vynaloženy účelně, přičemž posouzení toho, zda šlo o náklady účelné, závisí na konkrétních okolnostech daného případu, zejména se zřetelem na obvyklý postup řešení následků obdobných nehod. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že v případě, kdy při dopravní nehodě bylo zničeno vozidlo v hodnotě 230.000 Kč a poškozený nebyl schopen si ze svých prostředků okamžitě zajistit jiné vozidlo a zároveň mu bylo pojistné z titulu náhrady škody za zničené vozidlo poskytnuto v plné výši až po uplynutí 30 dnů od zničení jeho vozidla, jeví se trvání nájmu jiného vozidla po dobu 23 dnů za cenu 15% zničeného vozidla jako výdaj zcela účelný a přiměřený situaci tak, aby nedošlo na straně poškozeného ke zhoršení jeho postavení. Vzhledem k řečenému soud prvního stupně rozhodl ve věci tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku 25.100 Kč s příslušenstvím (výrok I.), co do částky 3.335 Kč soud žalobu zamítl (výrok II.).

K podanému odvolání rozhodl Krajský soud v Ostravě ústavní stížností napadeným rozsudkem tak, že rozsudek soudu prvního stupně potvrdil co do částky 8.785 Kč s příslušenstvím a ve zbytku, tj. co do částky 16.315 Kč žalobu zamítl. Vyšel přitom z toho, že náhradní vozidlo bylo účelně využíváno jen do 12. 3. 2015, kdy bylo poškozenému e-mailem sděleno, že jeho vozidlo opravováno nebude. Krajský soud přitom odkázal na shora zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 232/2012, podle něhož *"Jakmile je však objektivně zřejmé, že oprava poškozeného vozidla je nevhodná, a proto prováděna nebude, lze zásadně náklady nájmu náhradního vozidla považovat za účelné jen do doby, kdy je jisté, že oprava prováděna nebude. Nájemné za vozidlo po dobu delší již nelze považovat za účelný a nutný náklad vynaložený v příčinné souvislosti se vznikem škody. Pojmově již nejde o vozidlo náhradní, pronajaté dočasně po dobu, kdy z důvodu poškození nelze užívat vlastní vozidlo."*

Stěžovatel v ústavní stížnosti poukázal na náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2221/07, v němž je mimo jiné konstatováno, že *„Smyslem a účelem ustanovení, přiznávajícího poškozenému právo na náhradu škody, je zajistit, aby mu v plné míře byla kompenzována majetková újma. V každém individuálním případě je proto třeba pečlivě srovnat majetkový stav poškozeného před vznikem škody a po provedení opravy poškozeného vozidla, přičemž rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat výši*

veškerých jím vynaložených prostředků nutných k obnovení provozuschopnosti vozidla, tedy původního majetkového stavu.“ Stěžovatel je toho názoru, že běžný poškozený nemá našetřené peníze na to, aby si mohl ihned po autonehodě koupit automobil obdobný tomu zničenému. Pojišťovny konstatují škodu v podstatě vzápětí po nehodě (2 – 5 dnů) a za tuto dobu nemůže být ani v silách poškozeného si nový automobil pořídit. Poškozený má však po konstatování totální škody na vozidle náhradní automobil ihned vrátit a dále se dopravovat do zaměstnání, vozit děti do školy apod. vlastními silami. Stěžovatel považuje závěr odvolacího soudu za absurdní a zkracující jej na právu na náhradu škody po viníkovi nehody. Uvedeným postupem je podle stěžovatele zasahováno do práv, jež jsou mu garantována čl. 11 Listiny základních práv a svobod. V souvislosti s uvedeným stěžovatel odkázal rovněž na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 795/16, IV. ÚS 444/11 nebo I. ÚS 155/16. Závěr, že po konstatování tzv. totální škody se přerušuje příčinná souvislost s nehodou a že pojmově se již nebude jednat o vozidlo náhradní, je výkladem, který je podle stěžovatele zcela formalistický a absurdní.

III.

Krajský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že napadené rozhodnutí má základ v hmotném právu a je v souladu s judikaturou, kterou považuje za výstižnou. Z odůvodnění rozsudku dostatečně vyplývá, proč nebylo nároku žalobce zcela vyhověno. V daném případě krajský soud nezjistil důvody, pro které by bylo možné se odchýlit od platné judikatury dopadající na posuzovaný případ.

Hasičské vzájemné pojišťovně, a. s., byla ústavní stížnost zaslána k vyjádření, ta však svého práva nevyužila.

Vzhledem k výroku tohoto nálezu, kdy bylo ústavní stížnosti stěžovatele v plném rozsahu vyhověno a kdy z vyjádření Krajského soudu v Ostravě nevyplynuly žádné nové skutečnosti, nebylo shora uvedené vyjádření zasláno stěžovateli k replice.

IV.

Za účelem posouzení předmětné ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal spis Okresního soudu v Ostravě, sp. zn. 137 C 50/2015, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

Ústavní soud konstatuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky); není součástí soustavy obecných soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky), a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce.

Podle názoru Ústavního soudu je podstatou předmětné ústavní stížnosti nesouhlas stěžovatele s tím, jak se odvolací soud vypořádal s rozsahem jemu způsobené škody. Jinými slovy řečeno, stěžovatel nesouhlasí s tím, že rozhodným okamžikem, k němuž je mu poskytována náhrada za náhradní vozidlo, je den, kdy příslušná

pojišťovna vydala prohlášení o škodě způsobené na vozidle, a to bez ohledu na to, kdy došlo k faktické výplatě náhrady škody.

Odvolací soud se ve svém rozhodování ztotožnil s názorem Nejvyššího soudu, uvedeném v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 232/2012, v němž je mimo jiné uvedeno, že *„jakmile je objektivně zřejmé, že oprava poškozeného vozidla je nevhodná, a proto prováděna nebude, lze zásadně náklady nájmu náhradního vozidla považovat za účelné jen do doby, kdy je jisté, že oprava prováděna nebude. Nájemné za vozidlo po dobu delší již nelze považovat za účelný a nutný náklad vynaložený v příčinné souvislosti se vznikem škody“*.

Z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně je zřejmé, že tento zaujal odlišný právní názor než Nejvyšší soud a relativně podrobně se zabýval otázkou, zda přiznáním náhrady za náhradní vozidlo jen do okamžiku, kdy pojišťovna rozhodne o škodě, nedojde ke zhoršení postavení poškozeného. Podle názoru Ústavního soudu je nutno právní argumentaci soudu prvního stupně přiznat určitou relevanci a je na odvolacím soudu, aby závěry soudu prvního stupně buď potvrdil, nebo aby je svými logickými argumenty vyvrátil, což se však v projednávaném případě nestalo. Je pravdou, že shora prezentovaný názor Nejvyššího soudu nelze přehlížet, nicméně tento nebyl doposud ve větším rozsahu potvrzen judikaturní praxí a ani neřeší některé otázky, jež se v souvislosti s projednávaným tématem nabízí.

Podle názoru Ústavního soudu je třeba se v souvislosti s poskytováním náhradního vozidla zamyslet nad tím, jaký je jeho smysl a účel. Lze mít v zásadě za to, že podstatou náhradního vozidla je umožnit pojištěnci zachování určitého životního standardu v situaci, kdy dojde, ať již k částečnému nebo totálnímu poškození vozidla. Poskytnutím náhradního vozidla nebude poškozený ponechán v tísní a bude mu umožněno vést, co do kvality, obdobný život, jako před dopravní nehodou.

Ze shora uvedeného vyplývá, že právní názory na obdobné případy nejsou jednotné a je na obecných soudech, především pak na Nejvyšším soudu, aby se zabýval sjednocením judikatury v této oblasti. Obecné soudy se musí vypořádat s tím, jakým způsobem ovlivňuje prohlášení pojišťovny o škodě způsobené na vozidle celkovou výši škody. Podle názoru Ústavního soudu není výše škody v obdobných případech dána jen hodnotou zničeného vozidla, ale též náklady, které by poškozený nemusel vynaložit v případě, že by ke škodě nedošlo. Ve své podstatě tak není důvodu, pro který by tyto náklady, jsou-li účelně vynaloženy, měl nést právě poškozený.

Výklad a aplikace práva nemohou být odtrženy od reálného života a musí zohlednit tu skutečnost, že ne každý poškozený je natolik solventní, aby si mohl dovolit zakoupit nové vozidlo, bez toho aniž by čekal na zaslání finančních prostředků od pojišťovny. Premisa odvolacího soudu by v podstatě mohla platit pouze v případě, že by soud zjišťoval majetkové poměry poškozeného a usoudil, že tento si může dovolit pořídit nové vozidlo, aniž by čekal na výplatu jistiny. V opačném případě trvá na straně poškozeného stav, kdy nemůže v důsledku dopravní nehody čerpat z užitků poskytovaných mu znehodnoceným vozidlem.

Ve své podstatě není důvod, pro který by se poškozený, jehož vozidlo bylo poškozeno jen částečně, měl nacházet v lepším postavení, než ten, jehož vozidlo bylo zničeno totálně. Oba dva poškození se nacházejí ve stejné životní situaci, a to, že z

důvodu dopravní nehody nemohou užívat vozidlo vlastní, a proto používají vozidlo cizí, resp. náhradní.

Je zcela pochopitelné, že využívání náhradního vozidla nemůže být zcela bezbřehé a vždy musí být splněna podmínka účelnosti jeho využití. Z toho důvodu by se obecné soudy měly ve své judikatuře věnovat hranicím, v jejichž rámci lze užívání náhradního vozidla považovat ještě za účelné. Pokud odvolací soud dospěje v následujícím soudním řízení k závěru, že v projednávaném případě je z hlediska přiznání nároku na proplacení náhradního vozidla rozhodný právě okamžik prohlášení pojišťovny o škodě, měl by se blíže vypořádat s tím, zda je toto prohlášení způsobilé zamezit tomu, aby poškozený již nemusel v souvislosti s dopravní nehodou vynakládat další finanční prostředky. Jinými slovy řečeno, z odůvodnění odvolacího soudu (ani z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu) není zřejmé, jaký vliv má prohlášení pojišťovny na faktické postavení poškozeného, který bez ohledu na její závěr stran škody, nemůže využívat nehodou zničené vozidlo. Stejně tak by se měl krajský soud vypořádat s tím, jaká je povaha či účel platby, kterou je nucen platit poškozený za náhradní vozidlo v době od rozhodnutí pojišťovny o škodě do doby, kdy je mu náhrada za způsobenou škodu připsána na účet.

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 363/03 mimo jiné konstatoval, že *„Je ústavně přípustné, aby odvolací soud měl za shodně zjištěného skutkového stavu rozdílný právní názor, který by vyústil v opačné rozhodnutí oproti rozhodnutí soudu prvního stupně. Takový postup zásadně není v rozporu s platnou zásadou dvojinstančnosti řízení. Je však nepřípustné, aby se odvolací soud v takovém případě nevypořádal jak se všemi odvolacími námitkami, tak se všemi okolnostmi, které v řízení vyšly najevo, respektive se všemi hledisky, kterými se zabýval soud prvního stupně.“* Podle náhledu Ústavního soudu se odvolací soud řádně a logicky nevypořádal nejen se všemi námitkami stěžovatele, ale též s právním názorem nalézacího soudu, který uzavřel, že nepřiznáním náhrady za náhradní vozidlo by došlo ke zhoršení postavení poškozeného. Odvolací soud nepojal řešení případu komplexně ve všech jeho shora nastíněných souvislostech a jeho odůvodnění tak nelze považovat za řádné ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Stejně tak odvolací soud pochybil, když se nezabýval rozsahem skutečně způsobené škody, čímž zasáhl do vlastnického práva stěžovatele, jež je mu garantováno čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud přitom v souvislosti s právem poškozeného na náhradu škody ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 2221/07 konstatoval, že *„smyslem a účelem ustanovení, přiznávajícího poškozenému právo na náhradu škody, je zajistit, aby mu v plné míře byla kompenzována majetková újma.“*

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 9. 2017, č. j. 71 Co 45/2017-128, zrušil.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 24. července 2018

Tomáš Lichovník
předseda senátu